

N:o 62.

Uppläst och godkänd hos Första Kammaren den 25 april 1908.
— — — — Andra Kammaren den 25 — —

Riksdagens skrifvelse till Konungen, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående revision af gällande bestämmelser om bötesstraffet m. m.

(Lagutskottets utlåtande n:o 38.)

Till Konungen.

Vid innevarande års riksdag hafva enskilde motionärer gjort framställning om föranstaltande af revision utaf gällande bestämmelser om bötesstraffet m. m.

Under den senaste tiden har det blifvit alltmer allmänt erkänt, att den svenska rättens bestämmelser rörande bötesstraffet äro i hög grad otillfredsställande. Skarpast hafva bristerna framträdt i fråga om förvandlingsstraffet, men äfven i andra afseenden lämna de nuvarande stadgandena i ämnet rum för befogade anmärkningar. I förevarande framställning hafva nu uppställts åtskilliga önskemål i fråga om bötesstraffets reformering. De sålunda framförda synpunkterna finner Riksdagen väl värda att tagas under närmare skärskådande, då de synas Riksdagen i väsentliga delar angifva den riktning, i hvilken en ändring af de nuvarande bestämmelserna bör vidtagas.

Vid tillämpning af bötesstraffet liksom af hvarje annat straff bör det gifvetvis eftersträvas, att straffmättet i de olika fallen så fastställes, att

de, som gjort sig skyldiga till samma förseelse, af straffet lika kännbart beröras. Till fullo kan detta visserligen icke uppnås, då det ej är möjligt att i hvarje fall bedöma, huru straffet påverkar den, som därpå drabbas. I den mån det kan ske, bör det dock vara lagstiftaren angeläget att gifva sådana föreskrifter, som möjliggöra, att vid lagens tillämpning äfven i detta afseende må åstadkommas likhet inför lagen. Det torde emellertid med fog kunna sägas, att de nuvarande stadgandena rörande böteslatituderna icke bereda domstolarna tillfälle att i den grad, som är möjlig och önskvärd, fastställa böternas belopp med hänsyn jämväl därtill, att det ådömda straffet må något så när lika träffa personer i olika ekonomisk ställning. Det synes icke kunna vara något tvifvel underkastadt, att såväl den allmänna böteslatituden i 2 kap. 8 § strafflagen — hvilket lagrum fastställer det högsta belopp, hvartill böter i allmänhet få ådömas, till 500 kronor — som äfven de vidare böteslatituder, som i några fall förekomma, äro alltför snäva. Riksdagen anser det därför vara af stor vikt för möjliggörande af en rättvisare tillämpning af bötesstraffet, att böternes maximibelopp anseeligt höjes ej blott i det allmänna stadgandet i 2 kap. 8 § strafflagen, utan äfven i de särskilda böteslatituderna. Det torde nämligen ligga i öppen dag, att för den, som lefver i goda ekonomiska villkor, ett bötesbelopp, som för en person i tryckta ekonomiska omständigheter kan vara ett synnerligen kännbart straff, ofta nog icke blifver i afsevärd mån betungande. Visserligen hafva domstolarna redan nu att vid bestämmandet af böternas belopp taga hänsyn, förutom till andra omständigheter i målet, jämväl till den dömdes ekonomiska ställning, men i regel torde denna faktor blott i alltför ringa grad beaktas vid utmätandet af bötesstraff.

Till sin natur äro böter ett förmögenhetsstraff, afsedt för sådana brott och förseelser, som äro af den lindriga art, att de icke anses böra umgällas med frihetsstraff. Så som förhållandena hafva utvecklat sig i vårt land, har emellertid fällandet till böter i ett synnerligen stort antal fall faktiskt varit en omväg för ådömande af frihetsstraff. Till följd af nu gällande bristfälliga bestämmelser i ämnet, har nämligen en opropotionerligt stor del af de bötfällda till följd af medellöshet fått umgälla sitt brott med strängare straff än det, hvarmed lagen anser samma brott kunna försonas. För att undvika att den, som gjort sig saker till böter för mindre brott eller förseelse, vid straffets förvandling till fängelse slipper undan med en så kort förlust af friheten, att, såsom mängen gång är fallet, karaktären af straff nästan helt och hållet bortfaller, torde det

till och med icke sällan förekomma, att, där den skyldige kan antagas icke vara i stånd att gällda de böter, brottet eller förseelsen skäligen anses förskylla, dessa blifvit satta till ett högre belopp, än eljest skulle blifvit fallet. Då förvandlingsstraffen i regel äro af mycket kort varaktighet, hafva de svåra olägenheter, som vidlåda de kortvariga frihetsstraffen, gjort sig särskildt kännbara med afseende å bötesfångarna. Genom användande af fängelsestraff vid de lindrigaste förseelser undergräfvor man dessutom i mycket stor utsträckning fruktan för detta straff och minskar den känsla af skam, som bör åtfölja frihetsstraff.

Att antalet af dem, som aftjäna ådömda böter medelst frihetsstraff, är så stort i vårt land, torde visserligen i någon mån bero därpå, att i flera fall föreskrifna åtgärder för böternas indrivande icke vidtagas, utan äfven personer, som skulle vara i stånd att genast gällda böterna, få undergå förvandlingsstraff. Det synes emellertid Riksdagen, som om den hufvudsakliga grunden till det öfverklagade missförhållandet låge däri, att nu gällande föreskrifter rörande uttagande af böter icke för den dömde underlätta böternas erläggande. Från alla synpunkter sedt måste det anses lämpligast, att förvandlingsstraffets förekomst i möjligaste mån inskränkes och de till böter dömda i stället tillhållas att inbetala de ådömda beloppen. Enligt Riksdagens uppfattning är det därför i hög grad af behovet påkalladt, att åtgärder vidtagas i detta syfte; och synes det Riksdagen vara i sådant afseende ändamålsenligt, att lagbestämmelser meddelas, enligt hvilka anstånd skulle kunna för viss tid lämnas den dömde med böternas betalande, eller genom hvilka tillfälle bereddades honom att i mindre poster efter lägenhet inom viss begränsad tid erlægga sina böter. Den af Kungl. Maj:t tillsatta kommitté, med uppdrag att upprätta förslag om skärpning af förvandlingsstraffen och de på kort tid ådömda frihetsstraffen m. m., har också uti sitt den 17 maj 1902 afgifna betänkande, i fråga om reformering i vissa afseenden af bötesstraffet —, bland annat föreslagit, att i allmänna strafflagen måtte införas stadganden af den innebörd ofvan ifrågasatts.

Uti förevarande framställning har vidare föreslagits, att den, som blifvit dömd till böter, skulle, där han icke kunde på annat sätt betala dem, berättigas att genom utförande af arbete umgälla sin skuld till det allmänna. Riksdagen kan icke godkänna en dylik rätt för den bötfällda, som skulle motsvaras af en plikt för det allmänna att för ifrågavarande ändamål bereda honom arbete. Därtill kommer, att stora svårigheter skulle möta mot medgifvande af en dylik rättighet. Då det arbete staten

kunde tillhandahålla i regel måste blifva af mycket enkel beskaffenhet och följaktligen äfven arbetsförtjänsten blifva relativt ringa, skulle det gifvetvis för den dömde, därest han verkligen ville genom arbete intjäna bötesbeloppet, vara vida fördelaktigare att göra detta genom fritt arbete i sitt eget yrke. Skulle han aftjäna sina böter genom arbete för det allmännas räkning, borde detta antingen ske i särskilda af staten upprättade anstalter eller ock bestå i vissa lämpliga slag af friluftsarbeten. De bötfällda måste då sammanföras till gemensamt arbete, hvarvid alltid den olägenheten kunde uppstå, att de sämre elementen komme i tillfälle att utföra ett skadligt inflytande å arbetskamraterna. Under den tid den bötfällda utförde arbete för det allmännas räkning borde han tydligen själf bekosta sitt underhåll. Den tidrymd, som skulle åtgå, innan böterna blifvit till fullo guldna, blefve därigenom sannolikt betydligt längre, än som kan anses vara lämpligt vid förvandlingsstraff. Den dömde skulle dessutom blifva urständssatt att sörja för dem, som möjligen vore beroende af hans arbete, hvarigenom dessa törhända komme att lida nöd eller falla fattigvården till last.

Därest, på sätt ofvan antydts, ändrade bestämmelser kunde blifva meddelade beträffande sättet för bötesstraffets verkställande, synas så stora lättnader vara medgifna, att det icke torde möta några större svårigheter att erlægga böterna för den, som verkligen vill göra det och är i stånd att arbeta. Är den dömde oförmögen till allt arbete eller kan han därmed ej förtjäna mera än som åtgår till hans eget underhåll, synes förvandlingsstraffet i sin nuvarande form kunna bibehållas i hufvudsak oförändradt. Beträffande åter sådana personer, som väl kunna genom arbete intjäna det ålagda bötesbeloppet, men som icke äro därtill villiga, böra uppenbarligen strängare åtgärder vidtagas. Det trots mot statens straffande verksamhet, som ligger i en dylik vägran, är fullgiltig anledning till att den tredskande drabbas af ett mera respektingifvande, för honom mera kännbart och för det allmänna mindre betungande straff än det nuvarande förvandlingsstraffet. I sådant afseende har föreslagits, att personer, om hvilka nu är fråga, eventuellt skulle tvingas att utföra tvångsarbete utom fängelserna. Såsom Riksdagen ofvan påpekat, torde det emellertid möta stora svårigheter att så anordna dylikt arbete, att icke öfvervägande olägenheter däraf uppkomme. Därest det skulle visa sig lämpligt och utförbart, synes emellertid äfven tvångsarbete utom fängelserna böra komma i betraktande för nu ifrågavarande slag af bötfällda. I regel torde dock dessa fortfarande få aftjäna böterna inom fängelsets murar,

men synes rättvisan därvid kräfvä, att samtliga dessa bötesfångar, såvidt möjligt, hållas till ett mera effektivt arbete eller att förvandlingsstraffet på annat sätt skärpes. På hvad sätt en dylik förändring af förvandlingsstraffet med hänsyn till alla på frågan inverkan omständigheter lämpligast bör vidtagas, kan uppenbarligen icke afgöras på frågans nuvarande stadium. Ett uttryck i den föreliggande framställningen syntes åsyfta, att den, som tredskades med erläggande af böter, borde åläggas straffarbete. Då emellertid böterna ådömts för ett brott af så lindrig beskaffenhet, att det icke ansetts förskylla frihetsstraff, kan det enligt Riksdagens förmenande icke vara lämpligt att för dess sonande kräfvä ett så strängt straff som straffarbete.

På grund af hvad sålunda anförts, får Riksdagen härigenom anhålla, det täcktes Eders Kungl. Maj:t taga i öfvervägande, huruvida icke gällande stadganden rörande såväl själfva bötesstraffet som bötesförvandlingsstraffet böra ändras i de afseenden utskottet här ofvan angifvit, samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill detta öfvervägande kan gifva anledning.

Stockholm den 25 april 1908.

Med undersätlig vördnad.
